

Slawen und Deutsche zwischen Elbe und Oder

Vor 1.000 Jahren: Der Slawenaufstand von 983.

F. Escher; W. H. Fritze; D. Kurze; A. von Müller; W. Wippermann. Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, Berlin (West), 1983.

Slobodan Valović

Narodni muzej Kraljevo, Kraljevo

Primitljeno: 6. 12. 1985.

Publikacija **Sloveni i Nemci između Elbe i Odre** predstavlja rezultat rada grupe autora i izdata je povodom istoimene izložbe, koja je 1983. godine organizovana u saradnji Muzeja za preistoriju i ranu istoriju pruske kulturne baštine Museum für Vor — und Frühgeschichte Preussischer Kulturbesitz), Arheološkog zemaljskog ureda za zaštitu arheoloških spomenika (Archäologisches Landesamt für Boden-Denkmalpflege) i radne grupe »Germania Slavica« Slobodnog univerziteta — Berlin.

Na više od 90 stranica sa 68 fotografija, tabli i crteža, autori su u nekoliko poglavlja obradili ne samo političku prošlost slovenskih plemena između Elbe i Odre, nego su zahvaljujući podacima dobijenim arheološkim istraživanjima doprineli tome da čitalac umnogome može dopuniti predstave o procesu pokrštavanja slovenskih plemena kao i o svojevrsnoj kulturi koja se razvijala na ovom prostoru u nemirnim vremenima X—XII stoljeća.

Svakako sa velikim interesom možemo pročitati podatke o arhitekturi, privredi i materijalnoj kulturi, tim pre što istraživanja ovog vremenskog perioda u nas uzimaju sve više maha. Osim toga, posebnu pažnju skreću i podaci o svojevrsnom odnosu paganskog slovenskog stanovništva i hrišćanstva koje se na tom području nametalo kako iz Nemačke, tako i iz Poljske. Podaci o tome da se paganstvo kao takvo zadržalo veoma dugo, uprkos svim nastojanjima da se »milom ili silom« uništi, hrišćanstvu kao monoteističkoj religiji deluje veoma instruktivno kada se nađe-

mo pred srednjovekovnim nekropolama na našoj teritoriji koje, kao i paganski slovenski grobovi na severu, pokazuju ne samo očigledne dokaze verovanja u zagrobni život na paganski način, u vidu posuda i drugih priloga kojim se daruju pokojnicima, već doprinose i boljem razumevanju pojedinih paragrafa Dušanovog Zakonika koji se odnose na skrvnavljenje grobova u poznom XIV stoljeću. Nadalje su svakako interesantni podaci o poštovanju kućnih zaštitnika, čije tragove jasno naziremo u ortodoksnom hrišćanstvu gde se, umesto paganskih božanstava, javljaju sveci koji preuzimaju njihovu ulogu.

Najzad, interesantno je i sagledavanje procesa koji je tokom XII stoljeća doveo do hristijanizacije na tom području, i to više »ognjem i mačem« nego misionarenjem. Pri tome je postepena germanizacija teritorije izvršena pre svega krstaškim pohodima protiv paganskog slovenskog življa i paganske religije, pri čemu je taj proces često isprepleten i oštrim borbama za prevlast kako svetovnih, tako i crkvenih vlastodržaca.

Poslednje poglavlje ove interesantne publikacije predstavlja verovatno svojevrsni doprinos rasvetljavanju germanskog antagonizma prema Slovenima uopšte, koji je svoj maksimum dosegao pod nacistima. Počinjući svoj pregled raznih shvatanja koja su se javljala u nemačkoj literaturi u poslednja dva stoljeća rečima G. Herdera iz 1784/91. godine — po čijem su mišljenju miroljubivi, vredni i gostoljubivi Sloveni napadnuti i porobljeni od strane ratobornih Nemaca — autor ukazuje na veoma brzu promenu stavova koji su bili pre svega odraz političke situacije u Evropi i straha od carske Rusije koja je tada predstavljala jedinu državnu instituciju sa kontinuiranim razvojem. U iznetim citatima jasno se ukazuje na strah koga su Nemci imali i od oživljavanja slobodarskih slovenskih ideja od severa do Jadrana i oštro se kritikuje razvoj rasističkih shvatanja koja su dovele do milionskih žrtava u toku II svetskog rata.

Na kraju publikacije priložen je katalog izloženih predmeta, pri čemu

moramo zameriti pre svega nedostatak veze između pojedinih kataloških jedinica i fotografija istih, što principijelno usporava stručni rad.

Troja - Heinrich Schliemanns Ausgrabungen und Funde G. Hartmann; G. Saherwala; P. Z. Spanos; K. Goldmann.

Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, Berlin (West) 1981.

i

I. Aslanis; M. Kyrieleis; M. Oikonomidon; M. Krkou-Galani; G. Saherwala

Grčko ministarstvo za kulturu i nauke, Atina, 1985.

Slobodan Valović

Narodni muzej Kraljevo, Kraljevo

Primitljeno: 6. 12. 1985.

Relativno retko se pruža prilika da u razmaku od svega četiri godine možemo da uporedimo dve publikacije koje, osim što tretiraju istu temu, imaju i jednog zajedničkog koautora (G. Saherwala), takođe nose i isti naslov, dok se po ostalom dosta razlikuju.

Prva publikacija izdana u Zapadnom Berlinu povodom istoimene izložbe organizovane u Museum für Vor — und Frühgeschichtliche u znak sećanja na stogodišnjicu dolede zvanja počasnog građanina Berlina Heinrichu Schliemannu je publikacija od 96 strana sa 75 foto-sa i grafičkih priloga. Upotpunjena sa više zanimljivih priloga, od kojih svakako izdvajamo razmišljanja K. Goldmanna o mogućnosti postojanja visoko organizovanog društvenog sistema u bronzanom dobu severne Evrope. Ono se po njegovu mišljenju nazire u većem broju arheoloških konstatacija koje izvanredno odgovaraju elementima poznatim kako iz same **Ilijade** (sahranjivanje spaljenih pod tumulima),